

№ 4

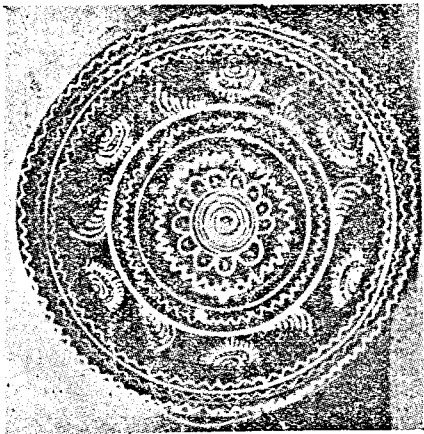
DUMINICA UNIVERSULUI

MATEI CORBESCU

Portret de Stoenescu

2 4 I A N U A R I E

Cea mai fericită zi din toată istoria trecută și viitoare a neamului, alunecă dela o vreme peste noi, fără nici un adaos de putere.

Limpedele ei tâlc, taina ei grăitoare, și pilda-i veșnică sânt parcă uitate. Și totuș numai *unirea* a putut săvârși, rând pe rând, minunea *unirilor* succesive, grație cărora am trăit dela descălecătoare până astăzi. Impotriva uneltirilor, încălcărilor și brutalităților vrăjmașilor, o singură forță de împotrivire ne-a dat biruința: unirea. Oricât ar

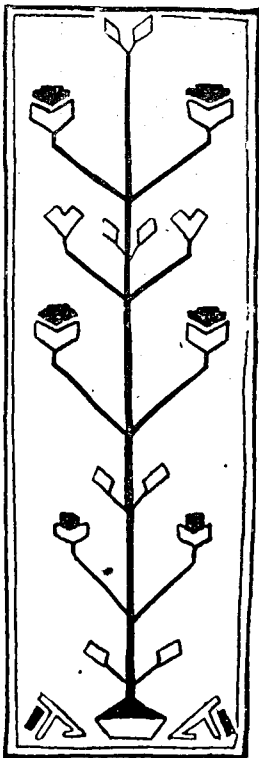
fi lipsit cea politică, a existat totdeauna cealaltă: unirea de suflet. Căci să nu uităm un lucru: dacă nu ar fi fost la temelie unirea culturală, cea politică ar fi fost sau imposibilă, sau o altă tragică năruire ca cea din preajma lui 1600. Înaintea războinicilor și a oamenilor de stat, au mers adevărații făuritori ai unirii noastre, cărturarii mari și mărunți, mireni și clerici, câți au scris slovă și au dumirit gând, dela cronicari până la eroii mișcării latinești de dincolo și dincoace de Carpați. Ei au fost conștiința unirii. Dar se cuvine să nu uităm pe toți umilii păstrători de limbă și datini, fire vii de urzeală ale unirii, întinse, trambă, din întunericul trecutului, în cel ale viitorului: păstori ducând odată cu turmele frânturi de baladă din Istria până 'n limanul Nistrului, colindători urând la fereastra fiecăruia visul tuturor, ceterași cu gura și struna, povestași isteți ca 'n o mie și una de nopți, toți câți au cântat la o serbare, au băsmuit la o furcărie, au tăinuit la o cislă. Ei sunt urzitorii trainici ai unirii, pierduți dar fără moarte.

Poporul, cel mult și credincios, care nu uită și nu se leapădă, a făcut cea dintâi și cea depe urmă unire.

El e însăși unirea și nu va putea fi separat de granițe politice, cum nu l'a putut despărți hotarele de ape și stavilele de munți de până acum.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

L O G O S

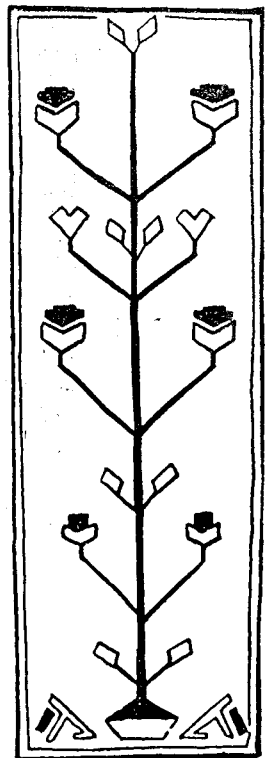

Cuvântul tău n'ajunge pân'la mine.
Ascult în haos și nimic n'aud.
Vorbești ca din adâncuri submarine:
Talazuri bat, urlând, în țărnul ud.

Ești măduva ce suie viața'n muguri,
In coaja lumii eu sânt faldul spart;
Te'ncingi cu mii de inelare cruguri
Ce unduind spre margini, ne despart.

Cuvântul tău n'ajunge pân'la mine.
Aștept porunca lui ca un argat:
La marginea moșiilor divine
Mă simt murind și'n seamă nebăgat.

Cuvântul tău e clopotul din turlă
Vibrând zadarnic peste-un bărăgan
Când între tine și'ntre mine urlă
Păcatul meu cu glas de uragan.

Nichifor Crainic

P O V E S T E A A P E I

În altă zi dascălul Mărunțelu povesti copiilor despre lucrătorea cea harnică și neodihnită. Școlarii ascultau cu ochii țintă la piticul ce abia se vedea după catedră. Mărunțelu începu :

Multă vreme am mers în singurătăți tot pe râu în sus. Râul, frângându-și mereu apele în bolovani, se sfârâma în stropi ca'n picuri de soare, cânta și cântecul lui suna limpede ca argintul în cerul înalt. Și din vuetul lui se ridica un glas, ca de fecior june, și spunea cu tărie și sprinten :

„Vin din creerii munților rostogolind bolovani și săltându-mi undele. Am adăpat la izvoarele mele limpezi cerbi cu coarne de crengi, căprioare sperioase și păsărici blânde. Fața mea au sărutat'o nevinovatele pădurii, și nu mai pot uita dulceața sărutului lor și mulțumirea ce au adiat'o de-asupra limpezimii mele. În mine s'au oglindit frumoasele singurătăților, chiar și iepurii cei fricoși. Privirile lor limpezi mi-au străbătut până în adânc, și duc cu mine chipurile lor pline de taină. Am învățat cântece vesele și tari tufișurile de pe țârmurile mele, și am stropit cu stropi răcoritori pușorii cei golași de prin cuiburi. M'am jucat, cu păstrăvii cei stropiți cu rugină, mai sprinteni ca suveica, și am umplut lin cu ea câteva ochiuri adânci cu apă, unde să-și aibă culcușul hodinit. Am fiert în bulboace, am stropit în zghia-buri, am strâns în brațe pârâiașele ce coboară la tot pasul de pe coaste, șoptitoare și fricoase, și le duc cu mine să le arăt lumea. Am făcut să strălucească în soare limbile de oțel ale ferestraelor care tac trunchiuri groase de brad mirositor în felii lungi și le schimbă în scânduri. Bacii dela stâni m'au pus în căldări să li le spăl, apoi le-am umplut din nou și le-am fiert aurul mămăligii. Cărduri de oi am adăpat în drumul meu prin codri,

și până deunăzi am cărat în spinare trunchi de brazi și de fagi, coborând cu ei în spate ca la o mare bătălie, să spargem cetății.

„Acum, lumea mi se răzbună cu fiecare pas ce-l fac : șesul e mai lat, cerul e mai larg, satele sunt mai dese. Abea aștept să întâmpin morile ce-mi iasă 'n drum, să le-învârt roțile în puzderie de stropi rotitori, să le meargă fumul ! Abea aștept să mă îmbrățișez cu frații și surorile ce coboară de pe alți munți, să ne unim puterile, să punem umărul, să purtăm în spate corăbiile. Imi place lucrul, imi place munca, ziua și noaptea ; în veci nu mă ostenesc și-mi place să trăesc. Acuși voiu întâlni copii cu vitele și femei care înălbesc pânzele. Vino să ne auzi cum avem să ne întrecem în cântec, în larmă și voe bună“.

Ascultam mereu câte-mi povestea glasul râului și si-leam mereu pe mal în sus.

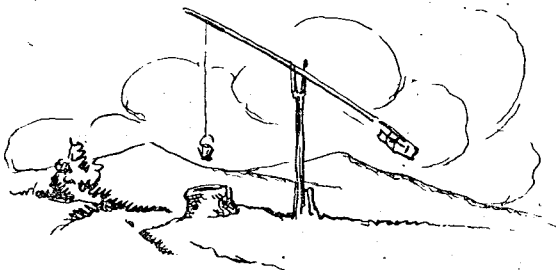
Se ridicase soarele către amiază, dar aici la tot pasul era umbră de arini. Cum, mergând, nu înțelegeam bine tot ce auziam și se deslușia din cântecul râului, mă lăsa în umbra unui arin, pusei traista căpătâi și ascultai. Dar cum eram lănced de căldură, cât ce ajunsei la răcoare, am ațipit, și glasurile apelor începură să-mi povestească în voe harnicia lor.

„Eu, începu un glas subțire de copil, am avut odată mult de furcă, cu o fetișoară, cu una Anișoara, care în ruptul capului nu voia să pună apă rece pe obraz. Copila era frumoasă, grăsulie și fragedă, dar ce folos căci era vecinic cănită pe față, și mâinile urâte. Maică-sa, în toată dimineața, lua ulciorul cu apă proaspătă, adusă dela izvor, turna apă în pumni și se spăla. Li arăta, o momea și o îndemna și pe copilă.

- Vino, Anișoara maichii și dă și tu pe ochi.
- Baio !

- Nu-i rece apa.
- Baio!
- Numai copiii de țigan rămân nespălați.
- Baio!
- Cine nu se spală nu mănâncă.
- D'apoi!

N'o putea îndupleca să se apropie de apă. Mă-sa atunci se cătrănea, alerga după Anișoara, o prindea, și fiindcă ea se împotriva, o flișcărea cu palma de unde apuca. Dar abea o atingea cu apă rece și copila țipa ca din gură de șarpe, și se zbătea până-i scăpa din mână. Așa în toată dimineața.

Și, în toată dimineața, Anișoara nu căpăta de mâncare până târziu, când bunică-sa îi dădea pe furis.

- Proasto, de ce nu vrei să te speli?
- Nu vreau!
- Să-ți cadă un bob de grâu în ureche ar încolți și ar crește holdă verde, așa-i de tinosă.
- D'apoi.

Ceilalți copii o batjocoreau.

Nu-i păsa de nimic și se juca singuratică pe sub garduri. Când o lua cu năduf, dădea fuga în casă la ulciorul cu apă.

Intr'o zi maică-sa ascunse ulciorul. Colo către amiază Anișoara nu mai putu răbda de sete. Era o căldură strașnică. Căuta prin casă, prin tindă, prin cămară. Nimic. Merse la fântână: lipsea găleata. Rătăci multă vreme prin grădină friptă de sete. Eși în câmp și porni fuga spre râu. Se apropie de țărm, se aplecă. Eu avusesem grije să mănânc pe dedesupt malul, și Anișoara căzu în apă. Nu eram acolo adâncă nici până la brâu, și curgeam lin.

Copila încremeni întâi de spaimă, dar văzând că nu se cufundă, și simțind răcoarea apei începu deodată să râdă și să stropească cu mâinile, după o vreme rămase uimită când se uită la mâinile ei: erau albe ca laptele. Ale ei erau? Se uită în oglinda apei și-și văzu obrazul cănit. Și de-odată simți o dorință arzătoare să-l vadă alb ca și mâinile. Începu să se spele pe obraz, pe grumazi, în urechi. Ii trecuse setea. Mă-sa o găsi bălăbăcindu-se în râu.

— Da, zic eu, vorbind în vis cu glasul apelor, sunt copii încăpățânați cari nu vor să se spele nici de cum, ori abia dau cu apă pe ochi și pe vârful nasului și spun că s'au spălat.

— Am întâlnit de-aceștia destui în drumul meu, zise glasul, dar până la urmă pe toți i-am biruit. Ba i-am învățat nu numai cum să se spele, ci și cum să înnoate și să se infunde în apă.

— Plăcerea mea e, — începu alt glas — să învăț co-

pile tinerele cum să spele rufele. Le ademenesc cu cântece și cu sclipirea oglinzilor pe țărm, le ademenesc cu undele călduțe ori răcoroase, după cum vremea le dă plăcere. Dar munca abea începe când s'au hotărât să iea o rufă în mână. Nu știu cum s'o prindă, cum s'o zolească. În întâile lor încercări le spăl aproape numai cu rufele cu care vin. Mult trebuie să mă frâng, să le stropesc chiar în ochi, până ce învață cum trebuie să mă folosească. Dar îmi place să le învăț, pentru că româncuțele noastre aproape toate-s harnice și se bucură să vadă rufele albe ca zăpada. Nici că este ceva mai respingător decât o cămașă sau o bașma murdară când eu, apa, sunt la îndemâna tuturor.

— Da, — se auzi alt glas — mai curățăm bucuros toată lumea: ulițele nemăturate, coperișele caselor, penele bietelor rațe și găște care nu trăiesc pe lângă ape, lâna cea unsuroasă a oilor, trupurile albe ale vitelor. Curățim și spălăm pe om dela naștere și până la moarte. Ce copil n'a trecut prin băile noastre călțute? Cu cine se joacă ei mai întâi în albiu dacă nu cu stropii când ciopăe cu mânuțele în apa caldă? Și ce trup e pus în mormânt înainte de a fi spălat?

— D'apoi adăpătoare ca și noi apele, unde se mai găsească? Începu alt glas. Ziua noap'ea adăpăm și țelina și ogoarele. Fără apă nu trăește nici o viețuitoare în lumea asta, fie iarbă, pom, pasăre sau om. Fără să bea nimic nu poate trăi.

Viețuitoarele care se pot mișca d'nt'r'un loc în altul, ne caută ele, pe celelalte le căutăm noi și stropim mereu la rădăcină. Dacă apa n'ar mai lucra un an de zile, dacă n'ar ploua, n'ar ninge, n'ar cădea rouă, pământul întreg s'ar schimba într'un pustiu fără vieță.

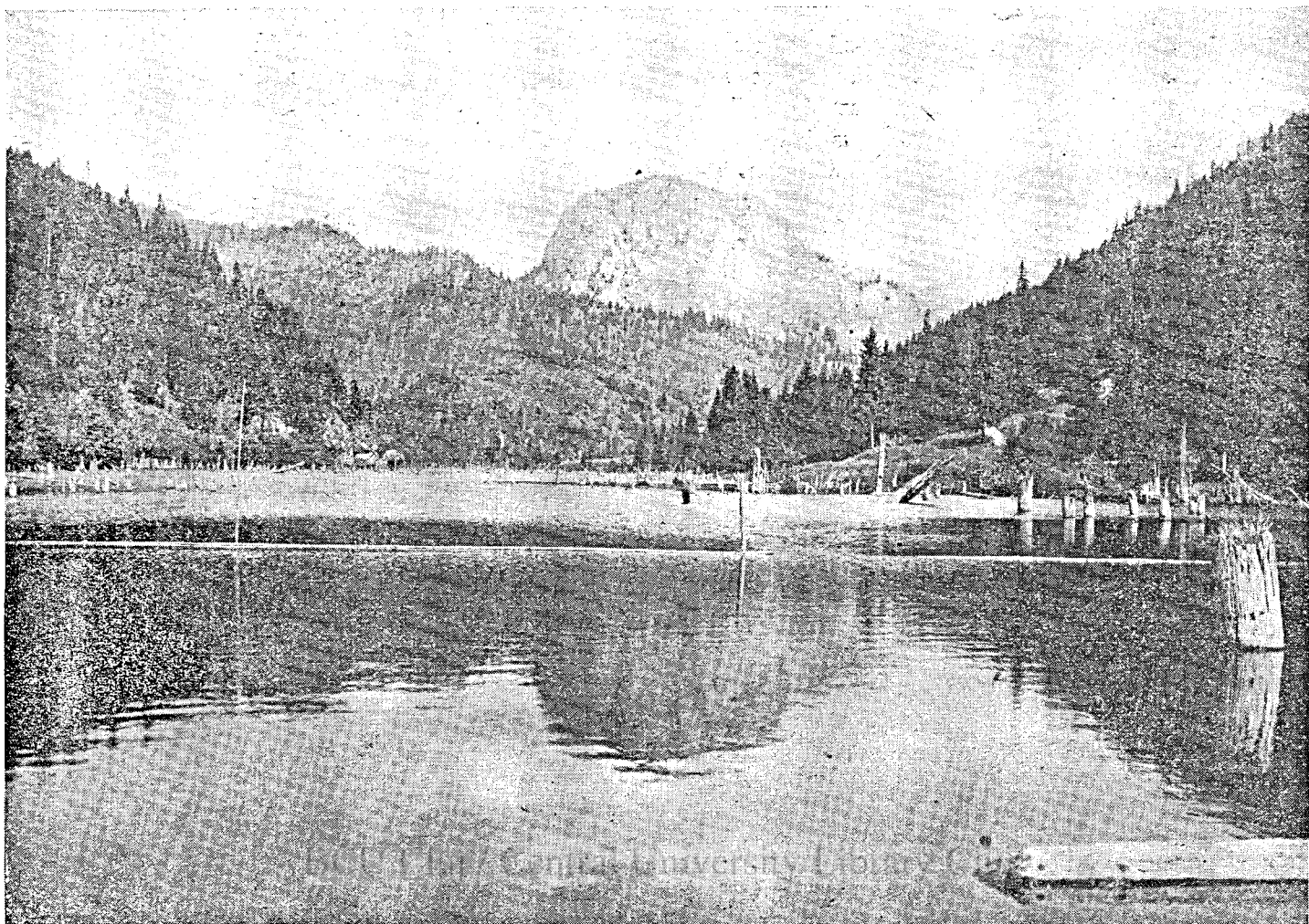
Și deodată vorbiră, încurcându-se mai multe glasuri, clipind ca'n căderi de unde peste bolovani:

- Eu stâng focul.
- Eu mân moara.
- Eu aleg aurul.
- Eu port corăbiile.
- În mine trăesc peștii.
- Eu sparg stâncă și pornesc izvoare.
- Eu sunt mai veche ca pământul.
- Eu am înecat odată pământul.
- Eu trăesc în nori, în văzduh, pe pământ și sub pământ.
- Eu strălucesc în curcubeu.

— Și toate surorile laolaltă: apa de râu, apa mării, apa ploii și a norilor, izvoarele și lacurile nu avem o clipă de hodină ziua și noaptea, iarna și vara. Lucrăm după porunca Ziditorului. Descopere-te înaintea noastră dascăle, căci glasuri sfinte îți vorbesc.

Mă trezii din piroteala mea, — încheie Măruntelu, dascălul. Pălăria îmi era la o parte. Se vede că ascultai de poruncă și mă descoperii. Îmi făcui cruce și mă închinai înaintea puterii dumnezeiești, care, iată, trăește și într'un strop de apă.

D. Agărbiteanu.

Cchiu de apă în Cheile Bicazului

C H E I L E B I C A Z U L U I

Ca să ajungi la Cheile Bicazului poți apuca pe două drumuri opuse, fie care cu farmecul lui. Unul se desprinde din vestita vale a Bistriței, la locul de întâlnire cu Bicazul. Cu cât înaintezi în susul apei, valea se strâmtează, capătă tot mai mult caracterul de munte. Ogoarele se fărâmițează; ajung petece asvârlite mai pe coastă, departe de calea apei, prea adesea mâniașă. Mai pe urmă dispar, făcând loc pășunelor, sub poala pădurii ce se ține, una, pe culme. Pe o distanță de vreo 20 km. se înșiră căsuțele cu cerdac la față, cu acoperiș de dranișă. Ajuns la vechea graniță în fața clădirilor pustii de vamă, nu te poți opri să nu-ți faci cruce, gândindu-te că nu te mai opresc din drum finanții. Peisajul se schimbă dintr'odată. Bicazul Ardelean are altă înfățișare. Casele se acațără, lângă biserică, în lungul terasei sfârscuită de puhoai. Îndărăt se înalță pieptul muntelui de piatră albă, desgolit din mijlocul pădurilor. Mai încolo de ultima casă din sat, nici căruța, nici automobilul nu mai pot înainta. Bolovanii rostogoliți le închid calea. Cheile încep. Drumul acesta e mai lung, anevoios. Mai are dezavantajul că pătrunzi în chei în susul apei, de la

liniște la vâltoare. Peisajul cu adevărat svitgerian e mai impresionant pe celălalt drum. Scoborît din tren în gara Gheorghieni poți lesne închiria un automobil. Drumul șerpuit bine, întreținut, te urcă încet-încet către înălțimile, cu largi perspective, cu jocul variat al luminii soarelui. Scenariile sunt mai vioaie: pădurile de brad, se vârstează cu plaiuri într'una verzi, cu coaste trăgănite ori munți răsleți de piatră albă, creste rupte din Hășmașul mare, Bucegii nordu'ui. Ajungi în plin peisaj muntos. Satele rămân departe; cel mult câte o casă rătăcită, câte o căsoaie singuratecă asvârl pete mai deschise pe fundul verdelui cu tonuri variate. Cu cât urci, cu atât măreția naturii te prinde'n mreje. Te înclini ei, veșnic frumoasă, veșnic înviorătoare, veșnic bună gazdă și altar de reculegere.

Când-va, pe la mijlocul veacului trecut, s'a mâniat într'o bună zi. O coastă de munte s'a năruit, stăvilând cursurile de apă. Natura are metodele ei proprii pentru a-și creia roi frumuseți. Muntele proaspăt năruit se înalță în față. Bătut de soare pare un monument de marmoră. Pădurile îl înconjură, dându-i prin contrast mai

multă strălucire. Jos, în vâlcea, Lacul se întinde în forma unui S culcat, cu apă limpede, mohorâtă, reflectând verdele închis al pădurilor. Numai când soarele se înclină spre asfințit, razele piezișe îl fac să se mai lumineze la față, iar muntele se reflectează în oglinda lui lucie. Ca niște țăruiși, răsar din apă trunchiurile desfrunzite dar neputrezite ale pădurii de demult. O pajistă grasă, lucie în sănătoasa ei desfășurare, se așterne peste tot, între apă, stâncă și pădure. Omul a început să adauge și el ceva la înfrumusețarea naturii. Câte-va șaleuri șvițeriene, cu cerdac proeminent, vrâstează, cu ruginiul trunchiurilor abea descojite, decorul întunecat al pădurii. Totul te încântă. Simți însă că e numai preludiul unui fenomen mai mareț. Te cuprinde emoția așteptării, ca și înaintea unui spectacol dorit. Natura atrage tocmai prin contraste, ca și într-o simfonie beethoveniană. Surle și țimbele îți involbură sufletul, după ce un andante te leagă în visări. Așa e și viața.

La un moment dat șoseaua încetează. Nu vezi râul, dar îi auzi vâjâitura valurilor sălbatece, care dau năvală.

În față ți se deschide un uriaș dom năruit. Din el n'a rămas de cât turnuri și ziduri surpate. De o parte e Turnul Pardosului, de alta Chiatra Bicazului, monolite pes'e 1000 m, impunătoare în rigiditatea lor de piatră goală. Printre năruituri natură a asvârlit poclăzi de arbori, de mușchi, într'un amestec cum numai ea știe să-l facă atractiv. Pe ocazare, început de drum neterminat, scobori în cotiri strânse spre

fundul pâlniei. Ahea atunci zărești spuma ca de zăpadă a râului în mânie, silit să-și facă loc din repeziș în repeziș, sărind peste bolovani cât casa, furișându-se printre ei, acum numai spumă, acum nevăzută. E vânjoleală între cele două forme de forță, luptă trup la trup, cu sgomot, cu lovituri, cu șiretenii.

În sfârșit ai ajuns jos, lângă apă, pitic în imensitatea fundului de crater, ce-și înalță păreții drepți, aproape de jur împrejur. Măreția naturii te copleșește, te simți mărunț, dar singurătatea îți înalță gândurile spre culmi mai ridicate decât vârful Pardosului.

Îți închipui vremea când Bicazul își rostogolea furios valurile, ca în scocul unei mori de giganti. Se involbură, lovește; nu desperează, ci roade meru. E truda omului care nu se ostenește să-și ajungă ținta.

Timpul însă fugă. Ca să ajungi la luminiș, să scapi din cotlonul ce-ți pare infernul prin deslănțuirea forțelor, n'ai cum face altfel decât să înaintezi pe lângă apă.

A auzi muzica vieții, o urmărești în fuga-i neînfrănată. Fără să vrei îi ții tovărășie, ascultându-i cântecul izbândei și al puterii. Acum se încordează lovind piciorul stâncei ce i se pune în cale; îl năruie, îl macină. Pe păreții de piatră rămân semnele vârtejului ei mânios, ca niște oale uriașe săpate în locul bății gemenelor. Așchii proaspăt desprinse din piatra mereu năruită stau grămadă, în lungul păreților. Apa își îndreaptă furia ei asupra lor, căci prin ruinele căzute, păretele încearcă a-și face apărare. Apa nu suferă nici-o piedică în calea ei. Se opintește, mișcă bolovanii din loc, îi rotunjește. Ce huruitură satanică trebuie să fie pe aicea când râul a rămas stăpân, pe vremea marilor viituri, după ploii ori topirea zăpezei!

Și apoi dintr'odată, la un loc mai larg, cu un surâs de biruință, apa se liniștește. E ca un ochiu verziu de mare, cu pat de nisip; se odihnește o clipă. Iși iea de samă; din nou te stropește cu picăturile ce se ridică uneori ca un slab fum din vârtoare. Nu mai poți ține socoteală de timp. Apa te chiamă, te fascinează în lupta-i ne-

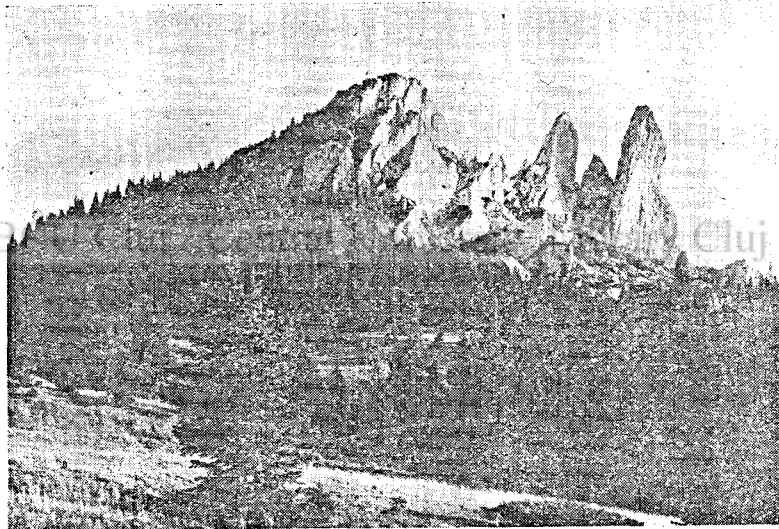
goiată. Ar rămâne numai desolare în calea ei dacă Natura ar permite. Rănille sunt repede lecuite. Păreții vor rămâne albi, curați, așa cum au ieșit din surpare. Prin suflul ei de viață natura îi aburește cu licheni, cu dungii de iarbă, cu cultură de mușchi; ici anină un brăduț, dincolo un mesteacăn, de nici un știi cum au răsărit ca lipiți pe o știrbitură de piatră.

Muzica se întetește.

De unde-va se aud alte sunete de tromboane, lovituri de tobe. Crezi că spiritele pământului s'au pus la horă, la adânc, în peșterile tănuite, a căror guri se văd ca rotocoale negre spre creasta zidurilor între care este închis. Te cuprinde neastâmpărul. Viața apei te învăluie îți întetește sufletul, după cum goana automobilului naște dorul de a fugi și mai iute. Sgomotele devin tot mai asurzitoare. Realitatea dispăre. Ești în inima pământului și te aștepti la minuni. E dansul din noaptea Valpurgilor? E gălăgia Valkiriilor?

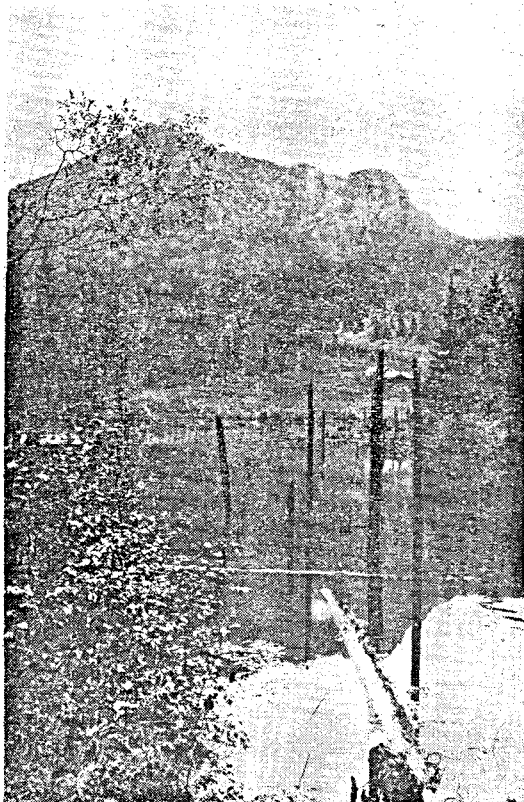
Câți-va pași încă și totul ți se deslușește.

De după o creastă de piatră, vine hăulind Bicazul, sărind și el, mai sglobit, din cascadă în cascadă, dungă de spumă albă ce-și face loc, ca un balaur mânios. E o întâlnire sgomotoasă, care naște un peisaj neîntrecut. Spațiul se lărgește. Din bolta cerului, până aici o șușiniță albăstrie sprijinită pe creasta zidurilor înalte, se revarsă acum ploaie abundentă de lumină. Așa iese mai

In munții Bicazului

în relief toată frumuseța sălbatecă a pietrelor claie peste grămadă, a crengilor încălcite de arbori, ici brazi serioși

In Bicaz

alătura de mesteacăn gingași. Printre ei, prin umezeala stropilor ce se înalță din clocotul valurilor, s'a născut o adevărată grădină botanică de flori, mușchi, licheni. Natura te copleșește prin puterea zămislirii de viață

și forme. Te crezi cu mii de ani în urmă, când te aștepti să apară de după stâncile îngrămadite, oamenii cu piei nedubitate de urși, în spate. Incinși cu un curmeiu, desculți, cu privire ageră, cu o sulită drept armă, rămân și ei în extaz în fața desfășurării unui tablou, care nu putea să nu le subjuge și sufletul lor de primitivi. Tipete de bucurie le erau manifestarea farmecului simțit. Așa te trezești transformat, și tu, călător pribeag, când te-a fîntuit locului, în măreția sceneriei de la despicătura celor doi Bicazi, fascinat de uimitorul tablou ce ți-a apărut în cale, de muzica sgomotoasă a valurilor, învăluit de ploaia stropilor ce-ți răcoresc fața.

Aice a fost nodul frumuseții. De acum înainte valea tot așa de îngustă, cu năruituri mai mari, cu acelaș joc de ape când înspumate, când ca ochi de sirene, nu-ți mai evocă fiorii neprevăzutului. Trăești în tremurul deliciului ce continuă să te întovărășască.

De odată se face lumină. Păreții de piatră de var, năruți, proaspăt ciopliți, dispar. Coastele văii se dau într'o parte. Pădurile se lasă până 'n malul apei. Umbra copacilor joacă în valurile ogoiate, cu unduiri destul de repezi, ca să necăjască floarea de campanulă, stropind-o șagalnic și făcând-o să-și scuture floarea albastră, de stropii ce au udat-o.

Cheile Bicazului s'au terminat. Un nou prag de calcar, mai strânge 'n chingi apa, făcând-o să se sbârlească, gata din nou de luptă; nu ține mult. Un oftăt de plăcere, ca după ceasuri de frenetic joc de sunete și scenerii, îl scoți fără să vrei, când te așezi pe prispa celei dintâi case din Bicazul ardelenesc.

Prof. J. Simionescu

D I N „ R Â N D U N E L ”

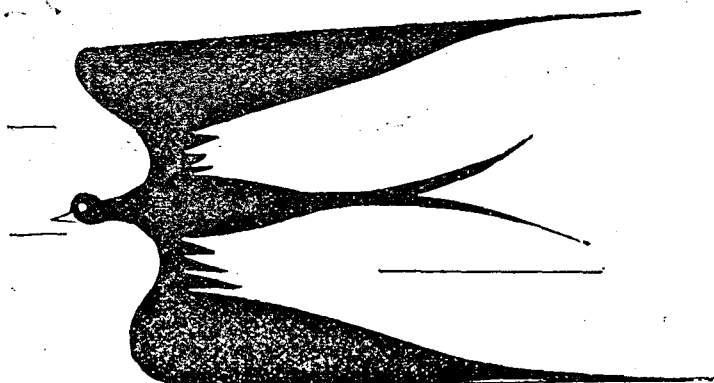
de O. CARP

PE DRUMURILE VREMII

Pe drumurile vremii, cu veacuri înapoi,
Nu întâlnești ruine, nici umbre de eroi;
Acolo unde fură cetății și 'mpărății
Vezi singură uitarea, cu apele-i pustii.

Ca 'n fața unei lucii și tainice oglinzi,
Tot timpul dintr'odată cu ochii îl cuprinzi:
Avânturi, zbucium, chinuri, — puternici și mișei,
Uitarea 'neacă totul cu valurile ei.

Ascultă-i lung tăcerea, și 'ntoarnă-te 'mpăcat,
Cu sufletul în zale de liniște 'mbrăcat,
Și ca să poți tot greul vieții înfrunta,
Pe drumurile vremii privește 'n urma ta.

F O L K L O R U L

Pornind la pregătirea unității morale de gândire și de folosire mutuală a propășirilor — unitate ce constituie, în rezumat, educația unei societăți, — datoria dintâi a educatorilor e să înfățișeze deplin și direct chipul sufletesc al nației. Nimic nu poate descrie și nu poate învedera mai răspicat această imagină decât *folklorul*, adică totalitatea realizărilor de inspirație colectivă, cari — mai mult chiar decât faptele exterioare ale istoriei materiale — leagă generațiile în adâncurile existenței lor prin repetirea în nesfârșit a aceluiaș gest de recunoaștere și a aceleiași infiorări.

Folklorul este, trebuie să fie, temeiul însuși al acestei plănuite educații fiindcă e realitatea dintâi pe care spiritul de creație și puterea de reținere a poporului ni le pun la îndemână. Numai cu aceste bunuri — adevărate forțe sufletești cristalizate — se pot fecunda românește binefacerile civilizației de neapărat împrumut, pentru colaborarea de nebanuită originalitate ce credem arzător că rasa noastră e în stare să aducă culturii universale.

Rostul acestor rânduri e să înduplece atenția celor în măsură a fi aproape de minunatele spovedanii ale sufletului național, pentru ajutorul decisiv de care avem nevoie. Ne gândim, firește, mai întâi la învățători, la modeștii dar inimoșii cărturari ai satelor, de toate felurile și îndeletnicirile. O deosebită încredere punem în vrednicia pasionată a studenților cari își pot cinsti vacanțele lor cu cea mai națională ispravă.

E vorba de salvat folklorul românesc.

Mai mult; să scăpăm ce mai e de scăpat. Fiindcă se duce. Se prăpădește sub năvala hădă a orășenismului caricatural și a modernelor delectări „artistice“. Jocul și cântecul popular, cari sunt economiile moștenite ale

istoriei sufletului, se înăbușe învinse de radierile mahalagismului internațional: jazzul și cupletul ajung până în inima satelor.

Dacă este cu neputință să ridicăm bariere împotriva unei asemenea năvale de „civilizație“, avem cel puțin datoria să înregistrăm nu numai pentru o pioasă cinstire a trecutului ci și pentru folosința viitoare a marelui inspirat ce așteptăm, — tot ceia ce a făcut expresia tainelor ființei naționale.

Să creiem muzeul fanteziei și frumuseței populare.

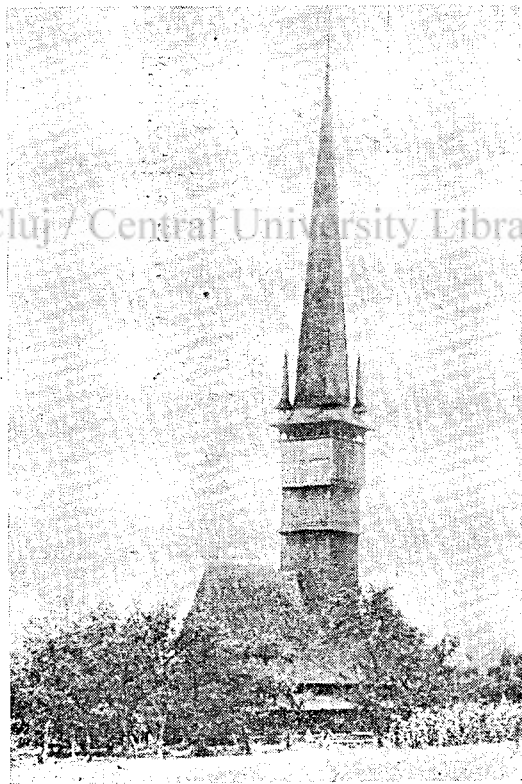
Să purcedem la o adevărată și lacomă campanie de urmărire a acestui folklor care se pierde sub straturile, bătătorite de „modernizare“, ale uitării obștești. Cu îndemănare și cu dragoste, să facem adevărate săpături de iscodire sufletească pentru a descoperi sub tremurătoarea carapace a prezentului, comorile sau ruinele sacre ale simțirii românești.

E așa de grabnică această îndatorire că se cere mobilizarea tuturilor cărturarilor și a tuturilor râvnitorilor către gloria puterilor de făptuire în frumos ale neamului nostru isteț.

— E o mobilizare a bune — voințelor și luărilor — aminte, pe care o propunem camaradește intelectualității naționale, în convingerea că nu e nimeni, din ei cari

gândesc în această țară, străin de însemnătatea adunării, salvării și consemnărilor folklorului nostru pentru mândria, pentru limpezirea și așezarea originalității culturale a rasei.

Suntem încredințați de neastâmpărul rodnic pe care chemarea, aproape desperată, a unor astfel de respectabile îngrijorări, îl va aduce în rândurile celor închinăți și altfel decât prin prefăcătorii de vanitate, sporului nostru moral. De accia, așteptăm un bun și îmbelșugat câștig din marea vânătoare de folklor ce se institue în

Biserica de lemn, în Ardeal

desigurile înabușitoare ale actualității aprige în înstrăinarea și pierderea; zilnică, a frumuseților etnice.

Dar, în afară de bună voință, se pretinde, firește, și o tehnică specială, fără de care, osteneala culegerii dacă nu e cu totul zadarnică, nu poate da tot folosul cuvenit. Pentru înlesnirea culegătorilor, Direcția Educației Poporului, prin d-nii Gh. D. Mugur și Dr. Voiculescu, — specialiști plini de devotament activ — au întocmit un chestionar ce se pune la îndemâna tuturilor. Așa, oricine vrea să se înroleze cu roșnicie la opera de salvare a folklorului românesc, va avea îndreptariul cel mai limpede și mai prieten.

Fiindcă, firește, numai astfel recolta poate fi curată și îndestulătoare. Imprejurările anevoioase de acum ridică o porție la porțiile unei adevărate explorări, care cere o inițiere și o disciplină. E ceiace înlesnește

chestionarul d-lor Mugur și Dr. Voiculescu editat de Direcția Educației Poporului.

Atenția și simțul unei speciale înzestrări vor conduce pe cercetătorul de folklor ca să deosebească ceiace e în adevăr „popular“ de ceiace a fost popularizat prin invazia de orășenism periferic de care am vorbit. Poezia candidă — candidă chiar când e îndrăzneală — și cântecul fraged distilate din adâncurile trecutului, sunt azi de multe ori prinse — ca niște nestemate fără pază — pe giuvaericele false și ieftine ale industriei moderne de manufactură poetică-muzicală. Trebuie un ochi scrutător și o mână sigură pentru a deosebi piatra prețioasă în sticlăria fașonată care o înconjură

Cupletul și imitația lui lăutărească s'au altoit uneori așa de viclean, așa de înșelător, pe melodia și versul poporului că se cere o adevărată expertiză pentru fixarea valorilor căutate.

Și, tocmai de aceea, campania de salvare a folklorului e așa de urgentă.

Armonioasa, augusta noastră literatură populară se duce cu ultimii bătrâni cari mai înseninează satele. Muzica țâșnită ca un sfios isvor de munte din stâncile de lavă împietrită ale stinșilor vulcani de patimă și avânturi străbune, se înneacă în balta tulbure a sgomotului savant de-acum.

Poezia și cântecul popular cer să fie descoperite în

această sgură care ia toate formele și se modelează după toate tiparele. Poporul însuși a pierdut în mare parte sănătosul lui simț de deosebire.

E datoria noastră a intelectualilor, a tuturilor cari credem în marile destine ale originalității de creație românească, să adăpostim — pentru noi și pentru inspirații de mâine — o avere spirituală ce se pierde zi de zi.

Cruciatul benevol al unei astfel de întreprinderi ar putea lua cunoștință, înainte de a porni la treabă, de marii închinați ai cultului folklorului. E o bună lecție de inițiere și de familiarizare cu mediul. Ne facem o datorie să-i pomenim.

E de citat, mai întâi, bogăția culegerii lui *Anton Pann* neasemuitul înțelept popular. Recolta lui *Alexandri* și *Alecu Russo* s'au bucurat de cea mai largă publicitate, dar n'a fost unica. Din bibliografiile ce culegem, aflăm

că au lucrat mănos în Ardeal și Bucovina: frații *Schott*, *At. Marienescu*, *Pompiliu*, profesorul ceh *Jarnik*, *Bârseanu*, *Pop-Reteganul Frâncu*, *Candrea*, *C. Mândrescu*, *Hodos*, *Sbiera*, *Bibicescu*.

În Bucovina a făcut culegeri valoroase *S. Fl. Marian*.

T. Burada a adus un frumos buchet din Dobrogea.

În Muntenia au adunat: *Ispirescu*, *Fundescu* și, mai ales, *G. Dem. Teodorescu*.

Din Moldova ne-au dăruit: *Caramfil*, *Elena Sevastos* și *Gorovei*. Macedonenii și Istro-Românii au fost slugiți de *Caragiani*, *Obedenaru* și *Weigand*.

Să nu uităm din lista noastră — pe care, evident, n'o bănuim completă — pe *Densușeni*, *Aron* și *Ovidiu*, cari au stăruit cu știință înaltă asupra folklorului nostru.

Opera acestor vrednici înaintași trebuie deplinită.

Stau, azi, la îndemâna noastră, mijloace și unelte pe cari ei le înlocuiau chiar cu inimoasa lor osârdie.

Avem de folosit, în special, două instrumente minunate: *gramofonul* și *cinematograful*. Unul pentru prinderea și eternizarea muzicii; celălalt pentru fixarea amintirii jocurilor, dansurilor, și obiceiurilor.

Putem spune că gramofonul și cinematograful sunt, trebuie să le facem a fi, registratura sufletească a poporului.

Fiindcă, negreșit, nicio transcriere și nicio descripție nu sunt în măsură să prindă așa de întreg, de amănunțit și de autentic, un « ghiers » sau o mișcare, răsărite, fără știință, din instinctul de armonie al mulțimii.

Să ne silim de a scăpa de la moarte ce e mai mândru și mai roditor în personalitatea nației.

Se va săvârși cu aceste scule, o faptă națională pentru care vom fi bine-cuvântați de cei cari, mâine, vor dori să se întremeze sorbind din isvoare ce-și vor fi pierdut de mult albia.

Nici o istorie, nici o apologetică, nici o poemă scriitoarească nu ajung să destăinuie din activitatea lăuntrică a nației cât mărturisește muzeul viu de viață și inteligența activă ce vrem să creiem cu colectarea totală a folklorului.

Lăsând la o parte marile literaturi occidentale și muzica slăvitelor patrii ale armoniilor, nestăruind, deci,

asupra artei franceze, germane, italiene, engleze, căroră colaborarea anonimă a noroadelor respective le-a dat măreția deosebirilor în frumusețe, — vom aminti numai situația de stimă și de predominie de care se bucură micile țări ale Nordului în tabla valorilor intelectuale ale lumii. Popoare mult mai mici ca al nostru s'au așezat artisticește alături de cele mai întinse ale pământului.

Cum se înțelege fenomenul?

Foarte ușor: inteligențele lor, selectate, au găsit și au păstrat mereu legătura cu folklorul național.

E încă o pildă care întărește chemarea noastră.

Dem. Theodorescu.

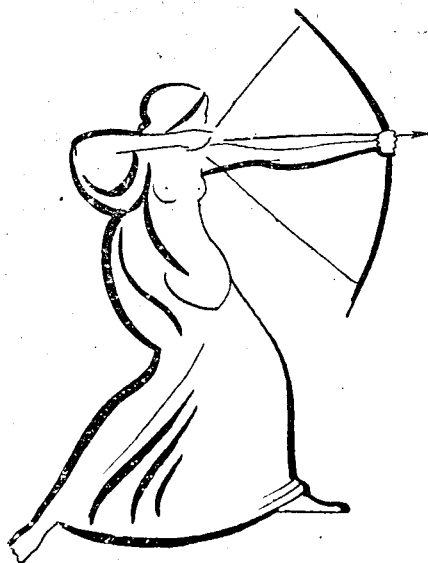
Casă nouă în
stil de țară

E P I G R A M E

Maestrului *Cincinat Pavelescu*, care a tipărit, în editura «Ramuri», un volum de epigrame, pe hârtie extraordinară și cu un tipar minunat, cu preț de 200 lei volumul.

Ei! am priceput eu treaba;
Asta e negustorie:
Epigramele 's degeaba,
Banii sunt pentru hârtie.

Hârtia dac'o tipărești
Incepi cu dânsa să vorbești;
Eu cu volumu'ți apărut
Am devenit surd, orb și mut.

Lumea s'a deprins, maestre,
Ani de-arândul, azi și-acum,
Ca să fii vestit, celebru,
Însă fără de volum.

Maestrului *Cincinat*, care a avut un duel epigramatic cu defunctul epigramist *Nigrim*.

În sfârșit acuma știm
Pentru ce-a murit *Nigrim*:
Un amic l-a informat
Că și-a dat la imprimat
Spiritele — *Cincinat*.

Al. Gh. Doinaru.

C R O N I C A

„SĂ NE UNIM PENTRU A TRĂI“

Acolo, lângă Lemanul străveziu care a purtat pe el luntrea asprelor visuri ale lui Byron și imaginația uimitoare a lui Shel-

ley, în inchipuita liniște a Societății Națiunilor, s'a deschis în ziua de 16 Ianuarie, ședința comisiei de studii pentru Uniunea europeană.

Discursul de deschidere a fost ținut de D. Briand, omul ramurei de măslin, omul care înlăturând orice cuvânt și faptă de zăbanie, se silește, în crâncene chinuri, să ridice sufletele tuturor către o armonie a popoarelor. De la el a pornit această idee de frumusețe creștină a uniunii europene.

El a văzut la ce duce desbinarea și dușmănia ascunsă, forța iscoditoare a urii și, cutremurat de criza care poate să sdruncine ordinea socială și politică, el a strigat în discursul care a răsunat, ca un tunet al cerului, peste pământul și sufletul omului: „Să ne unim pentru a trăi. Acesta trebuie să fie strigătul tuturor guvernelor răspunzătoare de apărarea patrimoniului comun, care este civilizația europeană“.

În gura Domnului Briand cuvintele acestea capătă expresie și forță. Ele fănesc în aerul Europei ca dintr'o făcără a cerului, care pentru Moise și Saul aprind ruguri poruncitoare pe drumuri de îndreptare.

«Să ne unim pentru a trăi!» Cu aceste cuvinte ale frământatului Briand trebuie să se arboreze steagurile și să se deschidă, în lumina vie a dimineții, cursurile școlare în toate școlile din lume; cu aceste cuvinte trebuie să se scoale și să se culce în corturi sau în șanțuri, soldații; cu aceste cuvinte trebuie să înceapă munca și mișcarea mașinilor în uzine și în ateliere; cu aceste cuvinte trebuie să pornească în larguri de azur sau de furtună, corăbiile; cu aceste cuvinte trebuie să înceapă orice ritual de Duminică în casa Domnului și a Împăratului Lumii.

«Să ne unim pentru a trăi» trebuie să fie o inscripție constantă, un motto tremurător și viu pe abecedar și pe cartea de școală, pe orice carte a popoarelor, pe presa de știri, ca și pe primele pelicule ale filmului de orice creație. Cea d'întâi

emisiune a ori cărui program de radio ar trebui să fie sentința măntuitoare a Domnului Aristide Briand: Să ne unim pentru a trăi.

Da. Eu spun însă, că, pentru câștigul umanității pierdute, pentru liniștea de lucru și de luptă a lumii este nevoie de o inimă, de inima lui Isus.

Tratatele și ligile, uniunile și creațiile de judecată nu sunt morminte și vecinicii. Le înlătură o furie, o sminteală, o făsnire de ură, sabia unui nebun.

În zadar îndrăsnim să credem că liniștea popoarelor se razimă pe ligi și tribunale, pe tunuri și mașini de sbor.

În zadar, îndrăsnim să credem că fără Isus putem umbla pe valorile ridicare de vânturile și asprimea lumii.

Liniștea lumii e numai în el.

Plecând dintre oameni, flagelat și sfârâmat de cuie, el a lăsat lumii o, religie a iubirii și a speranței. Și atunci, ceia ce-i lipsește acestei lumi nu e nici banul, nici pâinea, nici știința, nici forțele de stăpânire, ci iubirea.

Fără iubire toate sunt nerodnice și deșarte: genialitatea legii, tratatele, orice

odată frumusețea inimei lui Isus, care este și religia lui. Pătrunderea în puterea ei de fericire, ne vine de aiurea. Nu dintr'o lume a Evangheliei. Un student indian, privind prăbușirea morală a oamenilor din Apus, a spus într'un congres din Lumea Nouă: „Popoare din Apus, noi n'avem ce lua dela voi. De unul singur avem nevoie pentru întărirea și fericirea Indiei, de Isus al vostru“.

Cutremurător cuvânt și apăsată palmă pentru noi. El arată ceia ce este între noi, și noi nu vedem. Panacei universalei mizerii există dar capetele noastre se sparg de toate fanteziile politice și sociologiei actuale.

Înainte de ori ce încheiere și tratat, pacificatorii cu distincții de la Stockholm, Briand și Soederblom, — preotul de la Nord, Kellogg și Papa Piu al XI, și toți cardinalii, primății și patriarhii creștinătății, să împingă popoarele, în marile necazuri și lipsuri de acum, către inima lui — Isus.

Voi, clerici în cașmir și mătasă sfințită, lăsați binecuvântarea și botezul steagurilor de răsărit și aduceți pe Cristos în țară. Să vie la noi. Să se odihnească pe scaunul și pe tronul nostru. Să-l vedem

sub zarzări în April; să-l vedem în câmpiile fărânilor când răscolim și semănăm pământul; să-l vedem în școală, în penumbra atelierului de lucrător, pe drumul domol al cărăușilor, în mijlocul apelor răsărite, în furia furtunii din codru, Să umble cu noi și să-i simțim mâinele străpunse, când, plini de îndoială și de tremur umblăm pe valuri și pe margini de morminte.

Aducându-l pe El, aduceți liniștea fără de sfârșit, a împărăției fără de greșală.

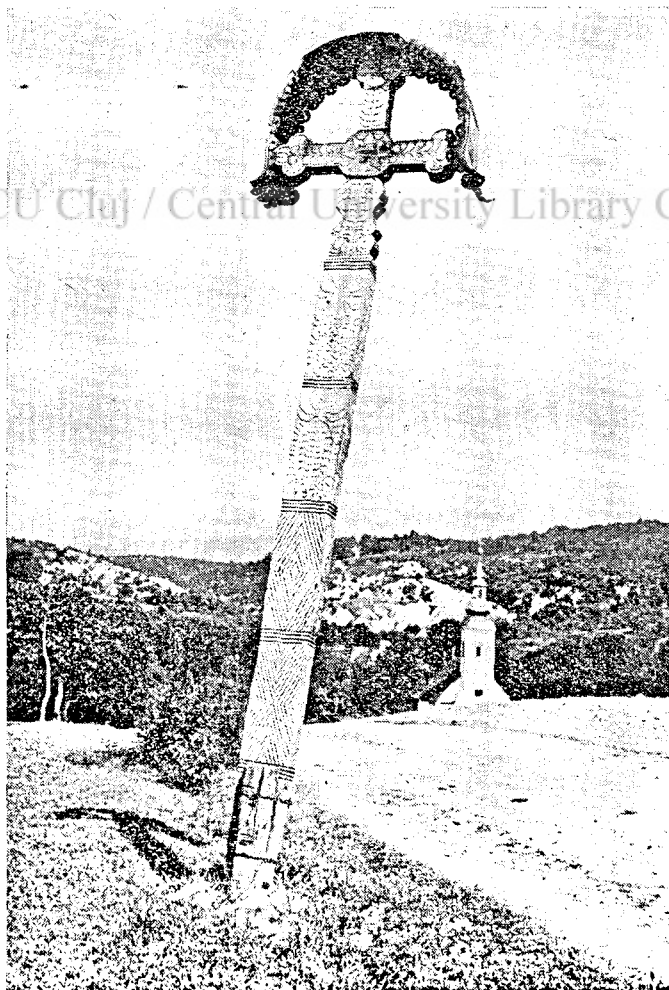
Fără El, omul trăiește cinic sau absurd, epicurian sau revoltat, în cutremurare de teamă, inert ori sălbatic.

Noi nădăjdum în strigătul deținător al Domnului Briand, care a spart negurile conștiinței europene, pentru că citim în el o sentință mesianică și am vrea ca milioanele de oameni să-l desprindă din aerul în care l-a aruncat și să-l așeze viu în inimă: Să ne unim pentru a trăi.

AVENTURA CĂRȚII

Dela o vreme cartea, părăsind raftul și vitrina librărilor, a coborât în stradă. O vedem pretutindeni etalată, ca o podoabă de zi festivă: covor de hârtie spânzurat de zăbrelele grădiniilor Cișmigiu, Boulevard și Carpați, ori lăcer aruncat pe teighelele din latura magazinului Alcalay. De la Liceul Lazăr până sus la Universitate și până dincolo de Ministerul Domeniilor cartea se aține în toate colțurile.

La început câți va ne-am bucurat, gândind la marea cerere care multiplică oferta, la setea de cultură care pompează cartea ca un vacuum și o silește să iasă din tradiționala-i rezervă. Dar întrebând, nu unul ci mai mulți librari și editori, ne-am desmeticit. Toate acestea sânt cărți care nu se mai vând,

Cruce țărănească la răspântie de drum

tribună și orice altar, Geneva și enciclicele papale.

Secretul păcii și al eternității e în iubire, e în această sentință divină: «Faceți bine celor ce vă urăsc».

Popoarele și vremurile n'au înțeles nici-

sânt volume din edituri și librării naufragiate, de aceea se găsesc între ele cărți streine, epave câte odată chiar foarte prețioase. Căci comerțul de librărie pură nu mai merge. Negoțul cu spirit turnat în plumb agonizează. Atunci librarul trimite cartea în stradă să-și câștige singură pâinea, ca un părinte disperat care își alungă fetele în stradă, în lupta pentru existență.

Cartea trotuarului nu este: aceeași cu cea de la anticar: Cartea din stradă cearcă o altă aventură. Ea devine îndrăzneală, face cu ochiul, chiamă și oprește din drum. Negustorași sdrențăroși, livizi de frig, cu aer de intermediari suspecti, supraveghează, tropăind, etalajul și te îmbie. Dai de mila broșurii care te imploră 5 sau 10 lei și ai sentimentul că ai salvat pe cineva.

Deunăzi am trecut spre calea Rahovei: ambele poduri care debușează la Palatul Justiției aveau bordurile de piatră înflorete cu cărți, ca o replică a tapetului de scoarțe întins sub Domnița Bălașa, și în concurență cu grupul compact de servitori fără stăpân care se ofereau alături, pe chei. Un domn bătrân staționa cufundat în cercetarea titlurilor, cu instinctul unui pescuitor de perle. Vântul aspru foileta prin cărți. Când un gardist răsărit ca din asfalt, cu nuiua în mână, ordonă răstit imediata evacuare... Nu e voie să se vândă cărți pe acest pod. Volumele trebuiesc strămutate dincolo, pe podul din spate, unde li s-a destinat o latură anume. Domnul bătrân incremeni confuz cu o broșură erotică în mâini. Vânzătorul cu degetele încârligite de ger incepu să-și strângă marfa, luptând cu nerușinarea vântului care ridica copertele, desgolind trupurile albe. Am avut o clipă de strângere de inimă. Ca la o privesc degradantă începeam să înțeleg aventura cărții.

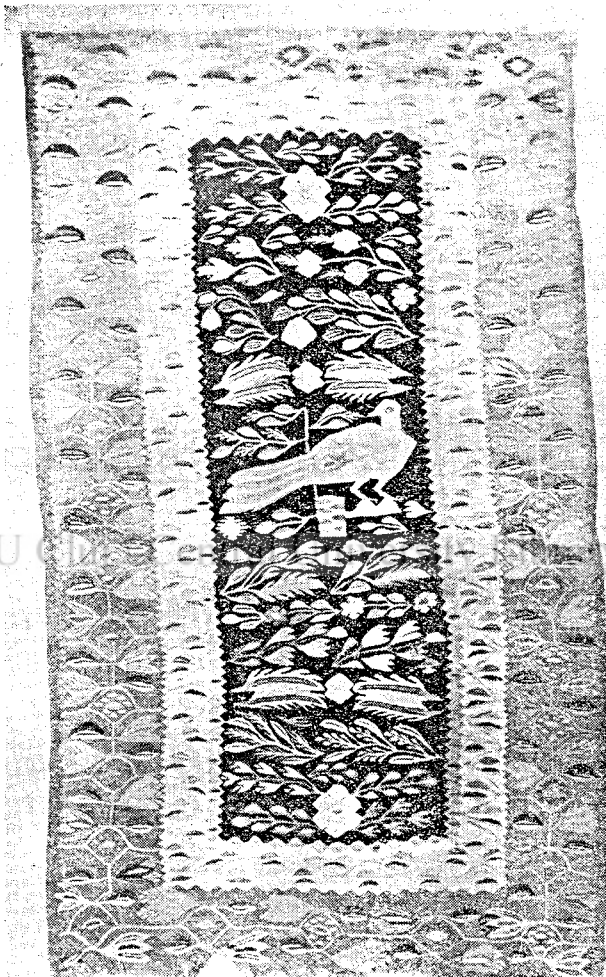
CĂRȚI PENTRU POPOR

Am un maldăr de cărți pentru popor, dela Calendarul care este o enciclopedie a mulțimii până la pretențioasa carte de literatură și cultură. Nu știu despre câte s'ar putea spune: bună pentru popor.

Le vom înșiră odată. Cartea pentru popor nu va să zică carte slujită, abecedar cultural pentru minți slabe. Ea nu e făcută să se adreseze minților, ci sufletelor. Ca acei nebăutori ai căror gust nealterat simte și deosibește bău-

turile adevărate de cele falsificate, așa acești cetitori din popor disting dela început și dintr'o dată frumusețea cărții adevărate.

Poporul va primi această carte cu aceea venerație instinctivă, atavică, pe care o are pentru slovă. Am cunoscut un bătrân care adună din gunoaie ori ce petec de hârtie tipărită, căci pentru el era sacră și mai degrabă o ardea în foc. Spunea că nu trebuie mânăjită această împărțășire a duhului, care e cartea, cum nu se cuvine să nu spurci anafura. Pe urmă am de citit că de această sfințire se bucură în China orice hârtie scrisă. Cartea are, într'adevăr, pentru popor, ceva de revelație a cuvântului. Am cunoscut țărani cari de și nu știau să citească, păstrau cărțile ca pe niște talismane.

Covor oltenesc

CULTURA NAȚIONALĂ ÎN AMERICA

Dacă cea d'întâi îndeletnicire a școlii americane este de a pregăti copiii pentru viață, cea de a doua este de a-i pregăti pentru viața națională. Căci această obște, harnică și amestecată, vrea să fie o nație. Acestei nevoi vitale ea subjugă totul, până și Religia. Totul este rânduit și așezat ca să creze și să sporească în școlar sentimentul național, patriotișmul și civismul.

O lege de stat cere ca drapelul național să fluture afară, pe școală, cât timp se țin cursuri; iar, înăuntrul, acest drapel este așezat în vârful tuturilor și salutat în fiecare dimineață de către elevi, cari cântă cântece naționale.

INSTIFICAREA AMBIȚIILOR POLITICE

Vremurile noi au stârnit în straturi largi ambiții politice. Aceste ambiții trebuie justificate. Va veni o vreme când țărani vor alege numai pe cei ce-i cunosc. Cine voește să reprezinte masele să dovedească, prin muncă proprie pentru ele, că e vrednic să le reprezinte. Poate cel mai mare merit cu care un candidat se va întăși țărănilor alegători va fi să le spună: „Eu am înființat căminul cultural din cutare sat. Am împrăștiat cărți bune printre săteni. Le-am citit. Am dat sfaturi și îndrumări cari au folosit. Am organizat. Am făcut din casa, curtea și grădina mea modele vii pentru sufletul și munca oamenilor. Prin povătuirile și silințele mele s'a făcut cutare și cutare lucru. Eu am creat banca și o ștea, eu am înfumusețat căminul și satul. Aveți încredere în mine“.

Factorul care a stabilit puncte de contact între sufletul maseilor și darurile culturii poate ambiționa la reprezentarea politică a țărâniei.

D-nu Dem. Teodorescu publică un articol de înțelegere, în corpul revistei, despre folklor. Lăsându-l să se piardă ne pierdem pe noi. Etnicește trăim în folklor. Culegerea lui cere pripă. El e suflet, viață, creație și putere. Culegătorii vor cere dela Direcția Educației Poporului chestionarul întocmit de D-nii Mugur și Voiculescu. Acest chestionar se trimite gratuit.

Cu chestionarul de folklor să se ceară și chestionarul de monografie.

C U R I E R U L

■ În Iugoslavia, scrie Gaston Poulain, nu se văd spânzurate pe stâlpi cu proptele, în câmp, panouri pentru afișe. Parcurile și grădinile sunt înzestrate cu aparate de radio. La Belgrad se va crea în curând un birou francez pentru cinema. Muzeul etnografic, exclusiv iugoslav, are 6000 de bucăți: giuvaeruri, monede, miniaturi de trăsuri, broderii de Kosovo, instrumente muzicale, picturi de Kolo și Mazawitch, icoane și costume.

Muzeul e preocupat acum de folklorul iugoslav. El înregistrează cele mai caracteristice arii populare, filmează datinile și obiceiurile sociale, editează albume folklorice

și publică un buletin de studii cu rezumate în germană, engleză și franceză.

■ Hidroavioanele Italiei cari au zburat din Lumea veche peste ocean, în Lumea Nouă, au fost primite cu salve de tunuri și de aplauze. La Rio de Janeiro, așteptau pe plaja Americii meridionale 2.000.000 de oameni. Este cea mai sgomotoasă primire ce s'a făcut, de când e lumca, spiritului și curajul omenesc.

Asest sbor este un triumf al aripilor italiene.

Noi am aplauda mult mai mult un triumf al aripilor sufletului în sbor curat către o fericire a popoarelor.

■ În India mișcări antibritanice. Naționaliștii încearcă să oprească orice activitate. Bombay e în revoltă. Poliția luptă ajutată de detașamente de soldați. Este marea ciocnire dintre două conștiințe. Londra e în fierbere. Se joacă soarta Indiei dar și destinul Englezilor, acolo.

■ Statisticile asupra comerțului extern în 1930 ne descoperă că, pentru prima oară în istoria lumii, comerțul extern al Germaniei întrece pe cel englez.

Iată unde duce răvna unui popor cu o conștiință despre el și despre menirea lui în lume.

P I C T O R U L S T O E N E S C U

Venit din Parisul valorilor, al marilor capricii și al excentricului, pentru zugrăvirea bisericii Sf. Gheorghe din Craiova, ctitoria părinților lui, pictorul Stoenescu a expus în Sala Antomobil Clubului Român, 17 portrete. Am privit în totdeauna Venețiile și portretele lui cu un sentiment de satisfacție ridicat până la fericire.

În atelierul lui Stoenescu, deschis spre pomii cu vrăbii dintr'o cochetă stradă a Parisului, am cunoscut altă Veneție decât a lui Canaletto ori aceea tremurătoare și roșie a lui Ziem, Veneția sufletului contemporan, a oamenilor fără horbote și catifea, fără pumnale și cagulă, fără flori și memorizări din Tasso, Veneția palatelor scorojite, a derbedeilor de pe Rialto, a rufelor dintre două ziduri jilave, a copiilor cari ceșesc ori joacă rișca pe cheiurile de proptire ale vaporetelor, Veneția suspinelor înăbușite și numai a luminilor cari au înflăcărat marile pânze de aristocratic spectacol, ale lui Veroneze sau Tițian.

Venețiile lui Stoenescu închid în ele o artă de seducție care a impresionat Parisul și Italia.

Stoenescu e singurul român care a pătruns în galeriile universale.

Un portretist ca Winstler, ca Goya. El lucrează cu întunecimi din Rembrandt și cu lumini din suflet.

Portretele lui sunt, în parte, portrete de aristocrați. Un Velasquez al nobilimii noastre: oameni fini și odihniți, fără încrețituri de lupte și de mâhniri, oameni ai liniștei și ai poeziei. Figurile lor se desprind din întunecimea opacă a tablourilor răsfrângând întocmai lenea ori reveria, chinul crâncen al intrigei, boala sau efortul de gândire, machiavelismul sau seninătatea biruinței.

Portret de Stoenescu

Prințul Grigore Ghika

vorbitoare, portretele de clasică noblețe ale lui Eustațiu Stoenescu. Primit în Muzeul național al Franței, Stoenescu a intrat în universalitatea artei.

Stoenescu nu zugrăvește chipuri, ci suflete. Portretele lui sunt documente, romane, istoria autentică a omului.

Cel mai nobil și mai ideal realizat e portretul Regelui Ferdinand.

Stoenescu a zugrăvit lealitatea, stăpânirea de sine, străfunduri de suflet, inocența unui om divin.

În mijlocul celor 17 portrete, figuri înviate printr'un miracol de artă, ai impresia că te găsești într'un consiliu solemn prezidat de Regele Ferdinand și că, în unanimitatea lui, acest consiliu a decretat consacrarea definitivă a pictorului Stoenescu.

Cum se desprinde viața din colț de neant, din nevăzutul negru al imaginației noastre, astfel se desprinde din negrul tablourilor lui Stoenescu, lumina chipurilor unor oameni cari își deslușesc sufletul și destinul printr'un miraculos meșteșug al artei.

E în fiecare portret al lui Stoenescu ceva de magician. El tremură pe o pânză sufletul răsfrânt într'un chip. Înviat. Nu m'ar mira un om care ar începe să vorbească cu portretele lui, vii, fără resorturi mecanice.

În galeriile de pictură ale străinătății, tablourile lui Stoenescu înfățișează o frântură din tot ce creația românească a dat mai academic și mai valoros.

Alături de compozițiile savante, dar deslușite, ca-o friză de templu antic, ale lui George Enescu, alături de lirica scân teetoare a lui Eminescu și de proza amplă și armonică a celui mare prozator al României, Mihail Sadoveanu, stau impunătoare și vii, superbe și

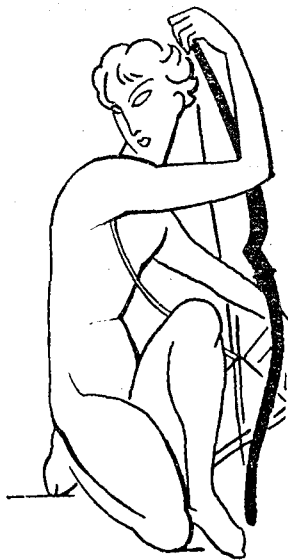
G E O R G E E N E S C U

Un neam care s'a trezit pe lume cântând și a trăit cu cântecul, nu putea să și intru-peze în chip mai înalt geniu, decât într'un muzicant. Toată obscura sete de creație care a năzuit spre lumină atâtea veacuri în doinele poporului împletite cu „foi verzi și flori“ s'a regăsit și s'a cristalizat deodată, limpede și dumnezească, în sufletul și în degetele acestui Geniu al muzicii contemporane, cu o desăvârșire biruitoare.

Căci, George Enescu nu este numai faimosul violonist, vrăjitorul celor patru strune; nu este numai stăpânul clapelor de fildes cărora le smulge gemete sau bucurii.

Mai presus de toate el este un creator, un compozitor musical a cărui fantezie, îmbelșugare, istețime și originalitate a uimit și a uluit.

Lucrările lui din urmă, în deosebi simfonile, Pau așezat între cei mai vestiți compozitori moderni. De la Eminescu, el este singurul creator de artă românească

în planul universal. Străduința lui — și are o voință și o putere de muncă pe care le întinde cu aceeași forță neîndurată cu care întinde coarda de oțel, — este închinată mai ales creației, compozițiilor mari unde prefiră și toarnă chinul, neliniștea și misterul sufletului modern. El își simte o chemare fără împotrivire: acea de a crea..

Atunci, când a diera trecătoare ce se trezește în strunele o clipă înviate va înceta odată, numele lui Enescu nu va pieri. El nu e legat de vremelnicia fatal inerentă artistului executant, ci de eternitatea făuritorului de geniu care plasmuește frumuseți nepierătoare.

Vorbind limba universală a muzicii, George Enescu a dus faima neamului românesc până în cele mai depărtate colțuri ale lumii, până unde pot străbate aripile cântecului. Sânt țări cari nu ne cunosc decât prin el și ne iubesc pentru harul lui. Olanda este cea din urmă.

Un popor nu-și poate justifica existența în cuceririle materiale, cari mai curând sau mai târziu vor fi ruină și cenușă.

V I T R I N A

CĂRȚI VECHI DESPRE ȚARA NOASTRĂ

Prețioasa carte pe care o prezentăm acapărută în 1599, la Ferrara (Italia), în editura Vittorio Baldini, un volum mic în 8°, de 16 file nenumerotate, 191 pp. și 8 file tabla, este închinată de către autorul său, Cavalerul *Lazaro Soranzo*, camerier de onoare, Papei Clement VIII, neobositul până la moarte, îndemnător de cruciade împotriva turcilor.

Hippolyte Aldobrandini, ales Papă la 19 Ianuarie 1592, sub numele de Clement VIII, n'a avut toată viața sa decât un singur ideal politic: acela de a strânge laolaltă pe regii creștini și a-i face să înfrângă pe turcii a căror putere și întindere teritorială deveniseră înfricoșătoare.

Indemnând la acest lucru, pe Henric IV al Franței, pe împăratul Rudolf al II al Germaniei, și pe Sigismund Bathory, principele Ardealului, a cunoscut marea valoare a lui Mihai Viteazul, pentru care avea o deosebită admirațiune și căruia i-a scris, la 12 Octombrie 1593, o scrisoare, sfătuindu-l să treacă la catolicism spre a fi și cu sufletul alături de Biserica ce lupta cu păgânul.

Numeroși legați și misionari speciali au fost trimiși de inimosul Clement VIII în toate țările creștine — purtătorii „bref”-urilor sale ajungând până în Egipt și Arabia — indemnând la nimicirea păgânilor temuți. În țara noastră a fost trimis legatul Cumuleo, prelatul sârb care mai cunoștea Orientul încă din timpul misiunilor ce i le încredințase papa Gregorie; după ce avu câte-va întreveneri secrete cu Sigismund, în Ardeal, veni în Muntenia unde aduse lui Mihai Viteazul un „bref” în care Papa îl numea pe eroul de la Călugăreni: „Dilecto filio nobili viro Principi Valachiae”.

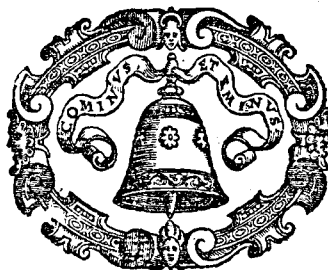
Ochii întregii creștinătăți erau îndreptați acum asupra războaielor din Ungaria, unde fiorosul Sinan Pașa reputase izbânda neîncetate până la înfrângerea de la Giurgiu.

Lazaro Soranzo, nobil venețian, scoase în 1599, cartea sa intitulată: „L'Ottomanno” în care, după cum spune singur, nu avea

L'OTTOMANNO DI LAZARO SORANZO.

Due si da pieno ragguaglio non solamente della Potenza del presente Signor de' Turchi Mehemeto II. de gl'interessi, ch'egli ha con diversi Principi, di quanto machina contra il Christianesimo, & di quello che all'incontro si potrebbe a suo danno oprar da noi; ma ancora di varij Popoli, Siri, Citta, e viaggi, con altri particolari di Stato necessarii a farsi nella presente guerra d'Ongheria.

ALLA SANTITA' DI N. SIG.
CLEMENTE VIII.

IN FERRARA.

Per Vittorio Baldini, Stampatore Camerale.

Con licenza de Superiori. 1599.

să descrie „numai puterea prezentului Sultan Mehemed III, sau interesele pe care, acesta le are cu diverși Principi, ori ceace el unelțește împotriva Creștinismului și ceace în paguba sa, se poate face de noi; dar și diferitele popoare, localități, orașe și călătorii, împreună cu alte lucruri speciale și pe care e bine să le cunoască cineva, în actualul război din Ungaria”.

Cartea are pe verso frontispiciului pe care îl redăm aci, după exemplarul nostru,

o xilografie reprezentând abundența și justiția care calcă în picioare arme frânte și capete înfășurate cu turban, tăiate. Zeițele țin în mâini emblema papală, cheeia și sceptrul sub mitra pontificală cu trei coroane; în mijloc, ecusonul familiei ilustre Aldobrandini.

Opera lui Lazaro Soranzo e împărțită în trei părți: cea dintâi tratează despre capul, membri și forțele imperiului otoman; a doua, despre planurile și interesele Principilor otomani în legătură cu ceilalți Principi; despre cauzele actualului război din Ungaria și țările românești, origina sa și progresele realizate dela Amurat tatăl, la Mehemet, cel de astăzi; în partea treia, autorul face supozițiuni proprii despre intențiunile Sultanului de a face pace cu împăratul și cu Principele Transilvaniei, precum și despre primejdiile ce pot surveni creștinilor din partea armatelor otomane.

În acest ultim capitol, se vorbește pe larg de războaiele victorioase purtate de Mihai Viteazul și de împrejurările politice din Moldova și Transilvania.

Foarte bine informat, Soranzo dă date prețioase asupra armatelor combatante și dă dovadă de multă admirație și prietenie pentru poporul nostru a cărei origină daco romană îi e cunoscută.

Opera lui Soranzo este și astăzi folosită de istoriografii noștri care găsesc într'însa preciziuni remarcabile.

În anul 1601, cartea a fost reeditată la Frankfurt, în limba latină, împreună cu opera lui Achile Tarducci da Corinaldo: «Turci vincibili în Hungaria» care s'a bucurat de multă faimă în epoca ei.

Nicolae Bălcescu a cunoscut atât lucrarea lui Soranzo cât și aceia a lui Tarducci, folosindu-le în admirabila sa istorie a lui Mihai Viteazul.

A. Pomiescu Gilly

CĂRȚI ȘI REVISTE

Între cărțile d-lui I. Petrovici, apărute până în prezent, se pot face necesar două distincțiuni: una a scrierilor filosofice, alta a celor literare, amândouă însă valoros și plural reprezentate.

Înțelegă chiar cu un divertisment al studiilor de specialitate, opera literară a d-lui Petrovici nu este cu totul detașată de ele. Ea păstrează, dimpotrivă, anume înclinări comune amândurora, cum bunăoară pe acele analizei și meditației: om de știință, dotat cu facilitatea asociațiilor și a navigării în abstract, d-l I. Petrovici divulgă chiar în paginile acestor «Impresii din Italia» daruri și posibilități a căror sursă pleacă, de bună seamă, din regiunile temeinice sale educației științifice.

Firul lor se întrezărea clar încă dela primele rânduri ale acelor «Amintiri Universitare» unde gândul tremura sub pleoapa frazelor, uned de zâmbet și de du-

ioșie; cât deopotrivă în «Figuri dispărute», «Amintirile unui Băiat de Familie» și «Raile prin Țară».

Această din urmă, mai ales, adăoga pasiunilor deja mărturisite ale d-lui I. Petrovici, una nouă: drumeția. Popasurile sale la Cetatea Neamțului, Mănăstirea Voroneț, la Cozia, Curtea de Argeș, în Delta sau pe drumurile Basarabiei se integrau prin siguranța și relieful descripției într'o frescă a frumosului românesc, pentru care d. I. Petrovici dovedea dintr'odată înțelegere și un puternic meșteșug de zugrăvire literară.

Pe aceiaș linie de preocupări se situează acum recentul volum de note de drum, apărut în «Editura Casei Școalelor», în care d. I. Petrovici înfățișează, în locul peisajului autohton, pe cel italian.

Dar Italia din aceste însemnări este mai de adânc decât o poate surprinde singur

ochiul. Realitatea aste depășită. Aspectul actual se dublează. Un monument sau un palat este mai totdeauna văzut în marginea marilor ape ale timpului și descris în întreaga sa proiectare din adâncuri până la culmile contemporane:

«Dar ce-am urmărit mai mult decât cunoașterea splendorilor individuale, a fost să-mi precizez icoana de ansamblu și pentru asta am folosit nopțile până târziu, pentru lungi cutreerări cu gondola, nu numai pe calea majestuoasă a Canalului Grande, dar și prin labirintul întortochiat al canalelor laterale.

O! neuitatele nopți de la Veneția, când în alunecarea lină pe canalele misterioase, căutam să-mi umplu sufletul cu tot ce deslușeam în juru-mi și cu tot ce-mi închipuiam că fusese atlată! Ce farmec să mă strecor printre ziduri tăcute, de unde rar se prelingea o dâră de lumină

în boarea răcoroasă a plutirii «à l'obscurité qui tombe des étoiles»!

Ca sub boltele Capitoliului din Roma, ale Templului lui Castor și Polux, în Milano sau Napoli, pe sub arcadele Veneției, seara se leagănă în cartea d-lui Petrovici viața de altădată, a cărei gondolă e și-acum încărcată de glorie și de lumină.

Italia văzută de d-l I. Petrovici este astfel o apreciere continuă de imagini din trecut și de azi, în care literatul are totdeauna alături pe gânditor, poetul pe cercetător și filozof.

Impletit pretutindeni cu meditația, spiritul de observație al d-lui I. Petrovici nu s'a putut firese opri numai la conturul din afară al lucrurilor. Călătoria sa a fost pe cât reală pe atât fantastică: drumurile exterioare au deschis pe cele din lăuntru și îngemănate, ele au coborât până acolo unde fapta se retrage din om, din lut și din piatră, în etern.

Și taina aceasta l'a atras pe d-l I. Petrovici, tot atât cât miragiul de neegalat al cetăților și cerului italian...

V A T R A

an II, No. 3

Tot de sub teascurile Olteniei, porcede și acest număr trei al „Vetrii”: revistă pentru popor, tipărită de „Ramuri”, editura d-lui C. Ș. Făgețel, de al cărui nume se leagă câteva dintre cele mai impresionante izbâni ale tiparului românesc. Printre cari și această publicație.

„Vatra” apare mai întâi într'o ținută pe care n'a cunoscut-o nici o altă tipăritură similară a noastră; cu numeroase ilustrații și pagini înflorate grafic de penia meșteră a d-lui M. Olarian: acest modest și talentat oltean, lângă Demian, Mac Constantinescu, Anestin și Grant, unul dintre cei mai pricepuți în arta decorativului tipografic.

Ce realizează „Vatra”, deasemeni prețios, este înlăturarea legendei că marii noștri scriitori, în afară de câteva excepții verificate, nu pot îndeobște scri pentru popor. Natural, greșală: iată, de pildă, în acest număr, pe dd. Th. Argezi, Perpessiciu, Em. Bucuța, Jean Bart, I. Dongoroz, scriind astfel cum ar sta simplu de vorbă, și s'ar înțelege cu oricare gospodar al nostru de sat; iar, lângă ei, condeiele mai de mult obișnuite cu această străduință, ale d-lor: Gh. D. Mugur, I. C. Visarion, Lascarov Moldovanu, I. Cir. Opreșan și V. Voiculescu...

NEAMUL ROMÂNESC

(pentru popor)

Nici o revisă pentru marea lume a țăranilor și a osteniților lucrători, de la meșterul din cușnița de cătun până la uvrierul din uzinele cu vâjăit de roate și curele, — nu e scrisă cu o mai adâncă artă și știință ca Neamul Românesc pentru popor.

Geniul Domnului Iorga se descoperă aici cu marea lui dar de predicator. Fiecare rând e ca desprins dintr'un capitol de Evanghelie culturală, — Evanghelia Domnului Iorga.

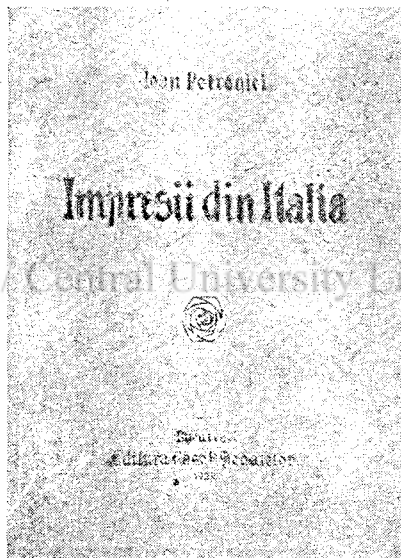
Cine n'a cunoscut frumusețea limbii în care trebuie să se vorbească celor mulți, — plugari și păstori, pădurari și luntrași de bălți, oșteni în opinci și cărași pe drumuri de țară, să citească scrisul Domnului Iorga din Neamul Românesc pentru popor.

Sunt, în gândul și în limba lui, frânturi de dumnezeiască lumină și frumusețe.

COLECȚIA APOLLO:

O. HAN de T. Vianu, IȘER de Al. Busuioceanu și „TATARESCU” de Alexandru Marcu

Izbânzile dobândite de arta românească, ori de câte ori i-s'a dat prilejul unei manî-

festări internaționale, nu mai sunt, nădăduim, pentru nimeni un secret: la Paris,

DUMINICA UNIVERSULUI

Revistă culturală ilustrată

Apare săptămânal sub îngrijirea d-lor: AL. LASCAROV MOLDOVANU, Gh. D. MUGUR, AL. P. NECȘEȘTI ȘI V. VOICULESCU

25 IANUARIE 1931

ANUL I (XXVII)

No. 4

Redacția și Administrația la Ziarul „UNIVERSUL”, București

UN NUMĂR 6 LEI

ABONAMENTUL ANUAL 300 Lei

la Geneva, la Barcelona și, anul trecut, la Haga, Amsterdam și Bruxelles, pretutindeni a fost întâmpinată cu simpatie și interes.

Veche sau nouă: covor, țesătură, xilografie, ceramică sau icoană, deopotrivă cât pictură și sculptură, ea a oprit ochiul și sufletul cunoscătorului străin; puține expoziții, cum acele ale noastre, au avut primiri atât de unanime calde.

Dar o expoziție nu este o carte, pe care s'o poți purta și deschide oriunde. Ea necesită cheltueli și eforturi îndelungi. Majoritatea provocate, desigur, de absența unor suficiente colecții oficiale de artă, care să poată fi facil folosite. Statul n'a adunat decât târziu. Și atunci, incomplet și adesea incompetent.

Din această pricină, inițiativa unei organizații trebuie să conteze, în primul rând, pe sprijinul particularilor: arar deschiși, lipsiți de bănueli și nederând garanții enorme.

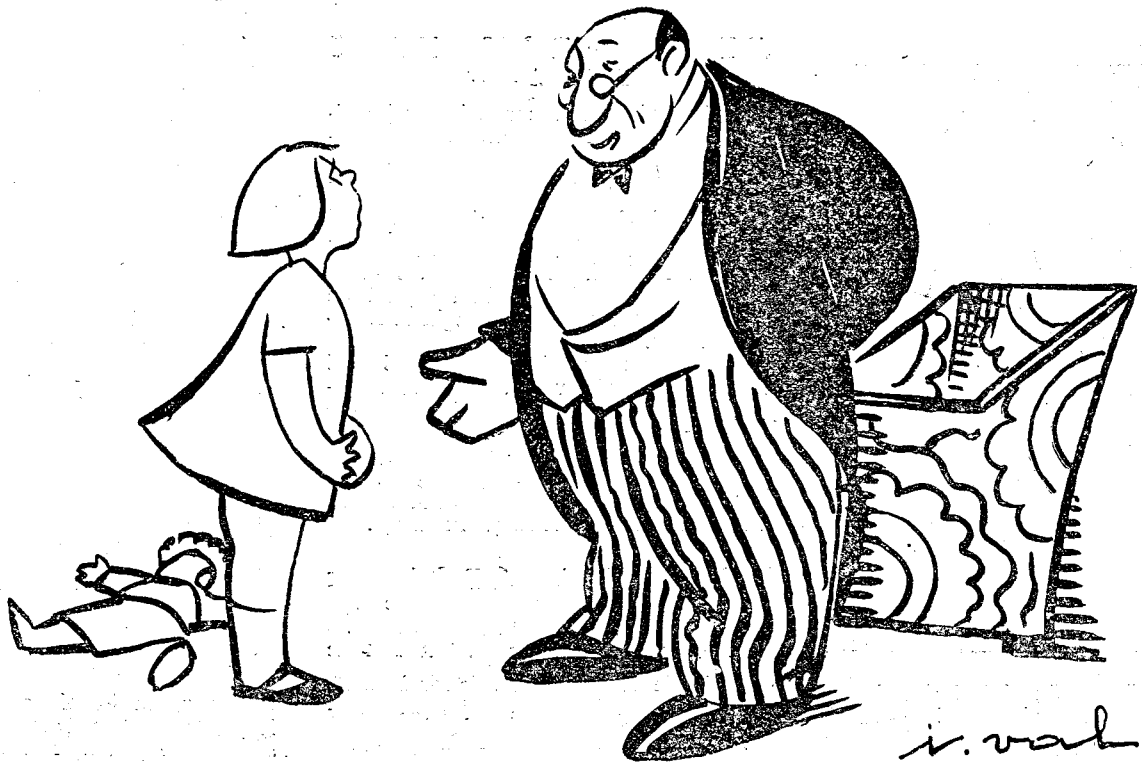
Pe de altă parte, în lipsa expozițiilor, arta românească n'ar putea azi, decât anevoie depăși hotarele. Lucrările de prezentare grafică a ei sunt foarte puține, scumpe și fragmentare: admitând chiar că tiparul lor a mai păstrat în reproducere ceva din amintirea culorilor și liniilor, este dificil să alcătuești din cărțile de acest fel existente o frescă întreagă și cuprinzătoare a ei.

Marile monografii sunt epuizate, cum de pildă aceia despre „Grigorescu”, cea nouă a «Culturei Naționale», și chiar aceia a d-lui N. Petrașcu, sunt inaccesibile ca preț. Dintre cărțile similare, într'adevăr cu rost monumental «L'Art Roumain» a d-lui N. Iorga, tipărită la Paris, cea mai amplă prezentare a artei românești contemporane și vechi, este astăzi rarism de găsit, chiar la anticari. Iar absența ei nu poate fi decât parțial suplinită de cele trei cantități: «L'Art Populaire en Roumanie» tipărită de Gamber, «Arta Românească Veche» de Maria Ionescu-Lămotescu și «Roumanie en images»:

În această situație, apariția colecției «Apollo», îngrijită de d-l Al. Busuioceanu, este cum nu se poate mai la timp venită.

Din colecție, editura «Ramuri» a trimis până acum în librărie: «O. Hann» de Tudor Vianu, «Ișer» de Al. Busuioceanu și «Tătărescu» de Alexandru Marcu.

Al. Bădiuța

— «De ce sunt peștii muți, tată?»
— «De ce sunt muți? Hm! Ia încearcă să vorbești când ești cu capul în apă.»

LA POLIȚIE. — «Ca să găsim cadavrul, dați-ne semnalmentele.
— «Vorbea pe nas.»